

Plenum

Torsdag 11.6.2020 kl. 16.00—18.32

2.3. Muntlig fråga om hur legalitetsprincipen förverkligas under undantagsförhållanden (Harry Harkimo liik)

Muntligt spörsmål MFT 83/2020 rd

Muntlig frågestund

Talman Anu Vehviläinen: Denna fråga har också intresserat Liike Nyt-rörelsens ledamot. — Ledamot Harkimo.

Debatt

16.17 **Harry Harkimo liik:** Arvoisa rouva puhemies! Pohjoisen rajan sulkeminen osoitautui ainakin osittain perustuslain vastaiseksi. Samoin valmistuslain ylläpitäminen tilanteessa, jossa uusia tartuntoja on vain kymmeniä päivässä, on perustuslain kannalta ongelmallista. Valmistuslakia ei voida pitää voimassa vain varmuuden vuoksi. Ongelmana on, miten se todetaan päättyneeksi, kun valmistuslaissa ei ole mitään pykälää, miten se päätetään. Tilanteen epävarmuutta ovat lisänneet epäonnistuneet maskikaupat ja nyt viimeksi EU:n kriisipaketin valmistelu. Lisäksi tarkastusvaliokunta on moittinut huonosta lainvalmistelusta. Arvoisa hallitus: miten varmistatte laillisuusperiaatteen toteutumisen kriisien aikana, ja miten meinaatte todeta, että poikkeusolot ovat päättyneet?

16.18 **Pääministeri Sanna Marin** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Todella kyse on valmiuslaista, ei valmistuslaista. Valmiuslain osalta me tulemme arvioimaan tätä kokonaisuutta ensi viikon maanantaina, kuten olemme julkisuuteen avoimesti kertoneet. Tulemme käymään hyvin huolellisesti läpi epidemiatilannetta ja sitä tilannetta, onko enää edellytyksiä valmiuslain pykälien voimassaololle, ja heti kun tämä välttämättömyyden vaade poistuu, hallitus tulee antamaan asetukset valmiuslain pykälien kumoamisesta, siis mikäli olisi niin, että edes siihen asti, kun näiden pykälien on ajateltu olevan voimassa, niitä ei voitaisi pitää voimassa. Näiltä osin hallitus toimii, ja me saamme asiantuntijoilta arvion siitä. Tiedän, että tätä arviota paraikaa laaditaan hallitukselle, arviota siitä, onko enää edellytyksiä valmiuslain pykälien voimassaololle, ja jos ei ole, niin hallitus toimii sen mukaisesti.

16.19 **Oikeusministeri Anna-Maja Henriksson** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On erittäin tärkeää huomioda, että valmiuslakiahan ei pidetä yllä enemmän kuin on välttämätöntä.

Mitä tulee pohjoiseen rajaan, niin se rajakysymys ei ole koskaan ollut sellainen asia, jota on säädelty valmiuslaista lähtien, vaan se on liittynyt muunlaiseen lainsäädäntöön, joka menee sisäministeriön tontille.

Punkt i protokollet PR 92/2020 rd

Tällä hetkellä hallituksessa valmistellaan näitä normaalilakeja, jotta, jos syksyllä tulisi toinen aalto, päästäisiin tekemään niitä päätöksiä, mitä silloin saatetaan tarvita, normaalilainsäädännön puitteissa. Ensi maanantaina katsotaan, mikä tilanne on. Tällä hetkellä valmiuslain nojalla on voimassa ainoastaan joitakin kohtia, jotka koskevat sosiaali- ja terveydenhuollon osia, tehohoidon kapasiteettia ja henkilöstön lomaoikeuksia esimerkiksi. Elikkä tähän tullaan palaamaan, ja hallitus valmistautuu siihen tilanteeseen, että valmiuslakia ei enää tarvittaisi.

16.20 Riikka Purra ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kysymyksemme aihe on päätöksenteon avoimuus.

Euroopan ihmisoikeustuomioistuimien tuomitsi Suomen ihmisoikeussopimuksen rikkomisesta, kun irakilaismies, joka ei Maahanmuuttoviraston mukaan ollut oikeutettu kansainväliseen suojeluun, oli palannut Irakiin ja saanut surmansa. Jo tuolloin ihmettelimme, miten aidoksi todentamaton kuolintodistus, jollaisia saa helposti ostaa netistä, voi toimia EIT:n todisteena, vaikka Maahanmuuttovirastokin esitti asiasta epäilyksensä. Kävi sitten ilmi, että mies ei ollutkaan kuollut. Asia on krp:n tutkittavana, ja näyttää siltä, että kyseessä on törkeä huijaus, johon on osallistunut useita ihmisiä. Poliittinen sirkus, jota pääasiassa käytiin vihreiden johdolla, oli turhanpäiväistä.

Asia vietiin EIT:hen kansalaisjärjestön avulla. Tällaisia pyörii etenkin maahanmuuttobisneksessä paljon. Etenkin vihervasemmistolainen hallitus tuntuu luottavan myös päätöksenteossaan paljon näihin järjestöihin ja niiden esittämiin totuuksiin. [Puhemies koputtaa] Kysykin: näettekö tässä mitään riskiä päätöksenteon kannalta?

16.22 Sisäministeri Maria Ohisalo (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kiitokset kysymyksestä. Kyseinen mainittu tapaus on poliisilla tutkinnassa. Sen takia emme tietenkään voi kommentoida tällaista asiaa.

Ylipäätään on tietysti tärkeää, että suomalaista maahanmuuttopolitiikkaa uudistetaan siihen suuntaan, että oikeusturva toteutuu turvapaikkaprosessissa ja prosessit ovat laadukkaita ja nopeita, ja siinä kokonaisuudessa on käynyt ilmi, että Maahanmuuttoviraston prosesseissa on ollut aiemmin ongelmia, [Riikka Purran välihuuto] joita Maahanmuuttovirasto on lähtenyt korjaamaan. Siinä mielessä ajattelen, että se on hallitusohjelman linjan mukaista ja oikeusministeriöllä on myös valmisteilla lakiesityksiä tänne eduskuntaan tuotavaksi, jotka parantavat tätä turvapaikkaprosessin laatua. [Jussi Halla-aho: Vastatkaa kysymykseen!]

16.22 Sinuhe Wallinheimo kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Hallituksen viestinnälliset arvot luotettavuus, avoimuus, selkeys, rohkeus ja vuorovaikutteisuus ovat olleet valitettavasti jo pitkään pelkkää sanahelinää. Hallituksen salailukulttuuri on leimannut tekemistä jo pidemmän aikaa. Sen tähden toivon, että otatte tämän vääränlaisen kulttuurin kitkemisen vakavasti.

Mitä EU:n elpymisrahastoon tulee, on selvää, että kokoomus suhtautuu hallituksen esitykseen rakentavan kriittisesti. Ja selvää on, että haluamme vastineeksi enemmän markkinakuria ja ehdollisuutta kuin hallitus.

Kysymykseni menee kuitenkin kriteeristöön, jolla rahoja jaetaan. Muun muassa Puola on suhteellisesti kärsinyt paljon vähemmän koronasta kuin Suomi. Silti se on nettosaajissa

Punkt i protokollet PR 92/2020 rd

heti neljäntenä. Myös Irlanti pomppaa silmille kriteereistä. Millä varmistatte, että kriteeristö, jolla rahoja nyt jaettaisiin, osuisi paremmin nimenomaan koronasta kärsiviin maihin?

16.23 Eurooppa- ja omistajaohjausministeri Tytti Tuppurainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluan tähän alkuun vielä todeta, että avoimuus on erittäin tärkeää koko meidän yhteisessä päätöksenteossamme ja erityisesti tälle valtioneuvostolle. Ja vielä kertaalleen: eduskunnan tiedonsaantioikeutta on kunnioitettu täysimääräisesti. Te olette saaneet tämän asiakirjan, te tulette vielä saamaan ja me pystymme käymään myös kansalaiskeskustelua, koska hallitus on asiasta erikseen tiedottanut.

Mutta liittyen tähän kriteeristöön. Niin kyllä, se on meille myös eräs seikka, mihin me haluamme parannuksen komission tekemään esitykseen. Me emme tietystikään hyväksy komission esityksiä sellaisenaan, vaan me esitämme niihin omia näkemyksiämme, reunaehdotakin, jos näin halutaan sanoa, joilla tämä kokonaisuus muuttuu myös Suomen kannalta paremmaksi. Yksi niistä liittyy siihen, millä tavalla tukea tästä monivuotisesta rahoituskehyksestä nimenomaan koronakriisikohteisiin jaetaan. Ei voi pitää perusteltuna sitä, että komissio katsoo tilannetta viisi vuotta sitten — työllisyyttä ja bruttokansantuotetta — jos halutaan kohdistaa varoja erityisesti tästä kriisistä kärsineille alueille. Tähän me haemme muutosta.

16.24 Pääministeri Sanna Marin (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On pakko kommentoida tätä mielestäni epäasiallista puheenvuoron alkuosaa, jossa viitattiin siihen, että hallitus olisi jotenkin toiminut salaillen tai ei olisi jakanut tietoa tai olisi jotenkin muuten toiminut epäasiallisesti. Haluan muistuttaa eduskuntaa siitä, että koko tämän kriisin aikana me olemme pitäneet kaikki eduskuntaryhmät — emme vain siis hallituspuolueiden eduskuntaryhmät vaan kaikki eduskuntaryhmät — informoituna tilanteen kehittymisestä. Me olemme eri kohdissa käyneet kaikkien eduskuntaryhmien kanssa vuoropuhelua — niin silloin, kun poikkeusoloista on päätetty, valmiuslain pykälä otettu käyttöön kuin matkan varrella kaikissa kohdissa — ja olemme informoineet eduskuntaryhmiä. Olemme vastanneet kansanedustajien kirjallisiin kysymyksiin niin kuin kuuluukin. Olemme vastanneet kokoomuksenkin eduskuntaryhmän tietopyyntöihin asian osalta, vaikka virkamiehet ovat olleet erittäin kuormittuneita tämän koronakriisin hoidosta. Kaikkiin näihin olemme pyrkineet vastaamaan niin nopeasti kuin mahdollista. Mielestäni tiedonkulku on ollut aivan poikkeuksellisen laajaa myös oppositior ryhmien puoleen, [Kokoomuksen ryhmästä: Ei pidä paikkaansa, ei!] joten en pidä asiallisena sitä, että tästä hallitusta moititaan.

16.26 Satu Hassi vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Eduskunnan suuri valiokunta toimi eduskunnan puhemiesneuvoston koronaohjeiden mukaan siten, että pääsääntöisesti asiantuntijakuulemiset ovat etänä mutta etäkuulemisissa ei voida käsitellä asiakirjoja, jotka ovat joiltakin osin luottamuksellisia tai vaiteliaisuuden piirissä. Tämän takia viime perjantaina pidetyssä tilaisuudessa asiantuntijoilla oli vain julkiset asiakirjat, mutta valiokunta nimenomaan päätti, että haluamme kuulla asiantuntijoiden kannan siihen koko dokumenttiin, ja siksi järjestettiin maanantaina ylimääräinen kokous, johon koronarajoituksista huolimatta asiantuntijat kutsuttiin paikan päälle. Suuri valiokunta myös pyysi rajaamaan hallituksen vaiteliaisuuspyyntöä suppeammaksi, kuten hallitus kiitettävästi teki, ja tämä kaikki tietysti palvelee sitä, että voimme käydä tästä tärkeästä asiasta järkevää, informoitua poliittista keskustelua. Ja kysyn: aikooko hallitus nyt jatkossakin miettiä tar-

Punkt i protokollet PR 92/2020 rd

kemmin sitä, [Puhemies koputtaa] miltä osin asiakirjoja koskee vaiteliaisuus ja miltä osin ne ovat julkisia? [Sari Essayah: Hyvä kysymys!]

16.27 Eurooppa- ja omistajaohjausministeri Tytti Tuppurainen (vastauspuheen-vuoro): Arvoisa puhemies! Nyt on paikallaan kyllä kiittää suuren valiokunnan puheenjohtajaa, edustaja Hassia, tästä selvityksestä, koska tämä myös kertoo ikään kuin sen kolikon toisen puolen. Hallitus on halunnut tämän koko asiakirjan toimittaa eduskunnan käsitte-lyyn, mutta johtuen näistä puhemiesneuvoston koronaohjeista sitä ei tämän Teams-yhtey-den yli voitu asiantuntijoille toimittaa, ja siitä tämä keskustelu syntyi.

Mutta me haluamme toimia aina tavalla, joka kunnioittaa eduskunnan tiedonsaantioikeutta. Kaikki aiemmat rahoituskehysneuvottelut on hoidettu siten — muistini mukaan, kun olen kahdeksan vuotta suuressa valiokunnassa ollut — että koko asiakirja on kokonaisuudessaan ollut vaiteliaisuuden piirissä. Nyt me lähdimme tätä purkamaan, ja mikäli edus-kunta pyytää, niin tulemme näin tekemään jatkossakin, ja varmasti me teemme tätä haaru-kointia myös oma-aloitteisesti. Läpinäkyvyys ja avoimuus ovat meidän kantavia periaat-teitamme, ja näin merkittävässä asiassa on syytä edistää myös laajaa kansalaiskeskustelua.

16.28 Kimmo Kiljunen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Hyvin tärkeä peri-aate on se, että valtioneuvosto on täysin avoin eduskunnalle niissä asioissa, jotka kuuluvat eduskunnan päätöksentekovaltaan. Ja tässä EU:n elvytysrahastoa koskevassa kysymyses-sä hallitus on toiminut täysin avoimesti suhteessa eduskuntaan. Me kaikki olemme saaneet sen informaation.

Toinen tärkeä periaate on se, että kun suuri valiokunta mandatoi hallituksen neuvottele-maan Euroopan unionissa, niin sellaiset asiakohdat, sellaiset asiakirjat, joissa on Suomen neuvottelutavoitteita, pidetään vaitiolon piirissä, koska se heikentäisi olennaisesti Suomen neuvottelumahdollisuuksia unionin päätöksenteossa, ja tämäkin periaate on tässä toteutu-nut. Ainoa seikka oli se, minkä suuren valiokunnan puheenjohtaja tässä äsken sanoi, että etäyhteyksien vuoksi asiantuntijat eivät saaneet näitä asiakirjoja itsellensä. Ja minä toivoi-sin, että hallituksen puolella kysymys on näin: olisi ymmärrystä nyt eduskunnalle siinä suhteessa, että tästä koronasta johtuen meille tapahtui tämäntapainen kömmähdys, että asi-antuntijat eivät saaneet näitä asiakirjoja, ja me korjasimme sen suuressa [Puhemies koput-taa] valiokunnassa heti välittömästi. [Satu Hassin välihuuto] Toivottavasti hallituksella on ymmärrystä meitä kohtaan.

16.29 Pääministeri Sanna Marin (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kyllä se on niin, että hallitus toimii eduskunnan luottamuksen varassa ja eduskunta itse päättää omista työskentelytavoistansa niin asiantuntijakuulemisten kuin muunkin työskentelyn osalta, ja me toimimme teidän luottamukseenne varassa tästä eteenkinpäin.

16.29 Hannu Hoskonen kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Tiedon-saanti on äärimmäisen tärkeä hyve kaikissa asioissa, kun julkisia asioita käsitellään. Olen aikaisempien vuosien aikana joutunut ympäristöhallinnon tiimoilta monesti tilanteeseen, jossa en ole edes omia, itseäni koskevia asiakirjoja saanut ulos millään, koska ne oli lei-mattu salaisiksi eräiden uhanalaisten lajien takia. En jaksanut silloin siitä tehdä ihmisoike-usistuiheen kantelua, kun ihmettelin sitä, että on se nyt kumma, kun omia, itseään koske-via papereita ei enää saa.

Punkt i protokollet PR 92/2020 rd

Mutta tuli mieleen tästä nyt käytävästä keskustelusta — Euroopan unionihan tunnetusti suoltaa valtavan määrän paperia, ja kuitenkin valiokunnissa, missä me käsittelemme asioita, edustajat ovat tietoisia siitä, että nyt on esimerkiksi vaiteliaisuuspyynnön piirissä oleva asia, niin onko semmoinen menettelytapa mahdollinen, arvoisa pääministeri, että tekisimme tällaisen linjapäätöksen, että valiokuntiin tulevat paperit ovat sille porukalle julkisia, jotka istuvat siellä huoneessa. Kyllähän jokainen tietää, että valiokunnan kokouksista tuleva tieto on aina luottamuksellisista. Niistä kertomuksista ei kerrota ulospäin mitään. Lausunnossa on sitten, mitä on, tai mietinnössä. Olisiko tällainen menettelytapa [Puhemies koputtaa] pysyväksi jatkoksi hyvä?

16.31 Pääministeri Sanna Marin (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Me tietenkin toimimme niiden menettelytapojen mukaisesti, jota tähänkin asti on hyvää hallintoa noudattaen noudatettu, ja me toimitamme tietenkin eduskunnalle kaiken sen informaation ja tiedon, minkä eduskunta tarvitsee päätöksentekonsa tueksi liittyen vaikkapa rahoituskehysneuvotteluihin ja muihin unionin asioihin. Loppujen lopuksi suuri valiokunta on se, joka Suomen kannasta päättää. Valtioneuvosto tuo suurelle valiokunnalle kokonaisuuden, ja suuri valiokunta arvioi, miltä valiokunnilta se tähän kokonaisuuteen lausuntoja tarvitsee ja millä tavalla se sitten ottaa muut valiokunnat tähän työhön mukaan, mutta hallitus tietenkin toimii tässä suuren valiokunnan antamalla mandaatilla ja pyrkii neuvottelemaan Suomen edun mukaisesti asioita niin kuin eduskunta on edellyttänyt.

Puhemies Anu Vehviläinen: Ja tämän asian osalta viimeinen kysymys.

16.32 Ritva Elomaa ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Fakta on se, että te, hallitus, esittelette vaiteliaisuutta koko 750 miljardin euron lahja- ja lainapaketista. Me keskustelemme nyt todella suuresta, valtavasta asiasta, mittavasta asiasta. Se on kohtalon kysymys Suomelle, joka joutuu maksumieheksi. Suomen perustuslain mukaan, jos jossain on vaadittava vaiteliaisuutta, rajauksen pitää olla tarkka ja koskea vain välttämättömiä osia. Eikö hallitus tunne perustuslakia, vai ettekö te välitä siitä? Me perussuomalaiset olemme vaatineet perustuslain noudattamista ja vaiteliaisuuden tarkkarajaisuutta, jos vaiteliaisuus ylipäättään olisi välttämätöntä. Hallituksen avoimuudessa olisi selvästi paljon toivomisen varaa, eli toistan vielä, aivan kuten edustaja Halla-ahokin: miksi avoimuutta ei haluttu noudattaa? [Maria Guzenina: Nyt ollaan avoimempia kuin viime kaudella!]

16.33 Eurooppa- ja omistajaohjausministeri Tytti Tuppurainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Toivon, että edustaja Elomaa kuunteli tässä suuren valiokunnan puheenjohtajan, edustaja Hassin puheenvuoroa ja ehkäpä edustaja Kiljusen puheenvuoroa. Te saatte niistä kyllä avartavaa tietoa, miten tässä on toimittu. [Jussi Halla-aho: Eikös täällä hallitus vastaa?]

Hallituksen puolesta tämä kokonaisuus on tuotu aivan samalla tavalla kuin kaikki aiemmatkin rahoituskehysneuvottelut. Suomen neuvottelutavoitteiden turvaamiseksi koko asiakirja on pyydetty vaiteliaisuuden piiriin. Mutta kun saimme eduskunnasta tiedon, että eduskunta haluaa tähän lisää julkisuutta ja avoimuutta, niin me purimme sitä osiin ja avasimme julkiseksi osia tästä asiakirjasta, ja jo aiemmin annoimme tiedotteella tästä elpymisrahastosta aivan laajempaan julkisuuteen tietoa, miten Suomi tämän kokonaisuuden näkee, eli kyllä mielestäni tästä voi aivan vetää johtopäätöksen, että tavoitteena on ollut hal-

Punkt i protokollet PR 92/2020 rd

lituksen puolesta toisaalta turvata Suomen neuvottelutavoitteita tässä äärimmäisen herkäs-
sä neuvotteluprosessissa että edistää kansalaiskeskustelua ja turvata avoimuusperiaatetta.
Perustuslakimme olemme kyllä lukeneet ja aina ja kaikessa noudatamme sitä.

Frågan slutbehandlad.